

Pauline Réage

Het verhaal van O

Vertaald uit het Frans en van een
nawoord voorzien door Adriaan Morriën

Met een inleiding door
Raymond van den Boogaard

Lebowski Publishers, Amsterdam 2013

Voor deze druk is de door Adriaan Morriën vertaalde tekst uit 1969 gebruikt. Enkele zetfouten zijn gecorrigeerd en hier en daar zijn in onbruik geraakte woorden geactualiseerd.

Dit boek is tot stand gekomen in samenwerking met
Literary Agency Wandel Cruse, Parijs

Oorspronkelijke titel: *Histoire d'O*

Oorspronkelijk uitgegeven door: © Société Nouvelle des éditions
Jean-Jacques Pauvert, 1954-1972/© Pauvert, département de
La Librairie Arthème Fayard, 2002

© Vertaling uit het Frans: Adriaan Morriën

© Adrienne en Alissa Morriën

© Nederlandse uitgave: Lebowski Publishers, 2013

Omslagontwerp: Dog & Pony

Omslagfotografie: Hollandse Hoogte

Typografie: Perfect Service, Schoonhoven

ISBN 978 90 488 1713 9

NUR 302

www.lebowskipublishers.nl

Lebowski Achievers is een imprint van Dutch Media Uitgevers bv

Inhoud

Inleiding 7

De minnaars van Roissy 15

Sir Stephen 67

Anne-Marie en de ringen 139

De uil 185

In een laatste hoofdstuk... 211

Nawoord 213

Inleiding

‘Een gevaarlijk boek’

Sadomasochistische literatuur brengt, zeker als zij succesvol is, pennen in beweging, vaak bezorgde en veroordelende pennen. Dat was in 2012 zo, bij *Vijftig tinten grijs* van E.L. James. Betekende het wereldwijde verkoopsucces van deze roman over een vrouw die met een zakenman afspreekt dat hij haar volgens in een convenant vastgelegde normen mag kwellen en vernederen, niet dat de vrouwenemancipatie de afgelopen decennia geen donder is opgeschoten?

En het was niet veel anders toen – vijftien jaar nadat *Histoire d’O* in Frankrijk was verschenen – in 1969 voor het eerst de onderhavige Nederlandse vertaling het licht zag. Schrijfster Andreas Burnier wist, in het literair tijdschrift *Bijster*: deze geruchtmakende roman was een ‘literair brok super-fascisme’, getuigde van ‘s-s-mentaliteit’ en was ‘masturbatie-stof voor heren’.

Dat laatste wilde vertaler Adriaan Morriën in zijn repliek niet ontkennen. Maar wat had Burnier tegen masturbatie? Morriën, niet wars van erotisch experiment en schrijvend in een tijd van opgewekte seksuele revolutie, lijkt *Histoire d’O* mede gewaardeerd te hebben om de sociale strekking van de roman: ‘Als afschrikwekkend voorbeeld [kan het boek] een nuttige rol (..) spelen in de vrijmaking van de Hollandse vrouw,’ schreef hij in *Bijster*. In het hier achterin afgedrukte nawoord oppert de vertaler zelfs dat ‘heel wat huwelijken er waarschijnlijk mee

gebaat zouden zijn (..), wanneer mannen en vrouwen elkaar van tijd tot tijd liefdevol zouden afranselen.’ Jammer alleen, constateert Morriën, dat er in het boek geen sprake is van wederkerigheid bij het ranselen.

Zo’n sociaal-pedagogische verdedigingslinie kwam zeker niet op bij de Franse literator Jean Paulhan, toen hij – wetend dat er kans was op strafvervolgning wegens obsceniteit – in 1954 de oorspronkelijke Franse uitgave van *Histoire d’O* van een voorwoord voorzag, onder de titel *Le bonheur dans l’esclavage* (Het geluk in de slavernij). Paulhan benadrukte vooral het fictieve, literaire karakter van het werk, dat hij een ‘sprookje’ voor volwassenen noemde.

‘Het is een gevaarlijk boek,’ aldus de inleider, omdat het ‘een van die boeken is die hun spoor achterlaten bij de lezer.’ *Histoire d’O* appelleert aan een fantasma, waarin de wederkerigheid véér te zoeken is en een sociaal taboe vormt. ‘Elke man heeft er wel eens van gedroomd een “Justine” te bezitten,’ schreef Paulhan, refererend aan de Achttiende-eeuwse roman *Justine ou les malheurs de la vertu* van de Markies de Sade. ‘Maar geen vrouw heeft ooit een “Justine” willen zijn.’

Er is in alle tijden iets met sadomasochistische boeken dat vriend en vijand noopt tot bestrijding of verdediging – een huiver bij de overschrijding van een grens, die zowel bedenkelijk is, als aantrekkelijk. De reacties op zowel *Vijftig tinten grijs* als *Histoire d’O* verlopen volgens dit patroon, al gaat de vergelijking tussen beide boeken verder grotendeels mank.

Histoire d’O is vanaf het begin – met zijn twee alternatieve versies – een literair werk. Deze existentiële roman is allesbehalve een handboek voor de sadomasochistische praktijk. Eigenlijk komt de lezer niet zo heel veel te weten over de details

van wat O wordt aangedaan, en lustgevoelens bij O worden eigenlijk niet beschreven. Ook de mannen in het boek lijken zich niet zozeer verlekkerd seksueel uit te leven, maar zich in een sacrale sfeer van een taak te kwijten. De meest lustvolle passages zijn nog die waarin O te maken heeft met andere vrouwen: het fotomodel dat zij verleidt en het pension waar een zekere Anne-Marie de zweep zwaait.

Zonder iets af te doen aan het genoeg en de rode oortjes waarmee miljoenen mensen inmiddels *Vijftig tinten grijs* hebben gelezen, kan worden vastgesteld dat het werk van E.L. James eerder thuishoort in de categorie para-literatuur. Van een sprookjeswereld is hier geen sprake: de auteur poogt de ik-figuur zo alledaags mogelijk te maken. Haar ontmoeting met Grey is geen levensveranderend avontuur, maar een seksueel-technische optie, waarbij wordt onderhandeld over wat wel en niet is toegelaten. Aan het eind staat een batig genotssaldo voor beiden: de ik-figuur rept, eenmaal van haar verbazing gekomen, van 'heerlijke' ervaringen.

De bestsellers *Histoire d'O* en *Vijftig tinten grijs* staan aldus voor een heel verschillende benadering van seks in geschrifte, en daarmee wellicht ook voor een verandering in de manier waarop in de Westerse cultuur tegen seks wordt aangekeken. De seksualiteit bij 'Réage' is geen hedonistisch project, maar het streven naar transgressie van sociale conventies en persoonlijke remmingen – de gevaarlijke en bevrijdende flirt met de duistere en wrede kanten van de menselijke geest, zoals je die ook terugvindt in de erotische werken van de Franse auteur Georges Bataille.

In de relatief ongevaarlijke wereld van *Vijftig tinten grijs* regeert niet het excès, maar de afwisseling. En dat in een sfeer van positiviteit en ordelijkheid: voldoende sport en gezond

eten, en jezelf goed schoon houden en waxen. De Duits-Koreaanse filosoof Byung-Chul Han heeft er op gewezen dat het enorme succes van het boek een culturele verandering in de laat-kapitalistische consumptiesamenleving markeert. Het is niet langer *bon ton* om dingen (goederen, ideeën) af te wijzen. Alles moet worden geaccepteerd en genoten. De seksualiteit krijgt een plaats naast een goede bordeaux of een fraaie zons- ondergang. Van bevrijding is geen sprake meer, eerder van een plicht tot consumptief genot.

Vertaler Morriën kon in 1969 niet weten wie zich verschool achter het pseudoniem ‘Pauline Réage’. Dat weten we pas sinds 1994, toen Dominique Aury (1907-1998), haar auteurschap onthulde tegenover een verslaggever van het Amerikaanse weekblad *New Yorker*. ‘Dominique Aury’ is overigens ook weer een *nom de plume* – van Anne Desclos. Anders dan het pseudoniem ‘Pauline Réage’ was ‘Dominique Aury’ echter geen mystificatie, maar de naam waaronder de auteur in de jaren dertig was begonnen met het schrijven van literaire- en kunstkritieken in tijdschriften en in 1943 een bloemlezing van Franse religieuze poëzie had samengesteld.

Als Aury ging zij ook door het leven en was een vrij prominente figuur binnen de Parijse literaire elite van de jaren veertig en vijftig – niet als auteur maar als organisator. Zij was secretaris van de redactie van de toonaangevende *Nouvelle Revue Française* (*NRF*) en beoordeelde manuscripten voor de uitgeverij Gallimard.

Voor haar baas bij de *NRF*, de vooraanstaande literator en essayist Jean Paulhan, heeft Aury *Histoire d’O* geschreven, om hem aan zich te binden. Aury en Paulhan onderhielden namelijk sinds begin jaren veertig een geheime seksuele relatie.

Begin jaren vijftig bekwam Aury het gevoel dat Paulhan daar een eind aan wilde maken – zijn echtgenote kreeg de ziekte van Parkinson en Paulhan last van schuldgevoelens. ‘Als je niet mooi bent, zoals ik, moet je naar andere middelen grijpen om een man te verleiden,’ zei Aury in 1998 in een interview.

Histoire d’O schreef ze in het huis waar ze woonde met haar ouders en een zoon uit een vroeger huwelijk – in de lange nachten en weekeinden waarin Paulhan bij zijn gezin was. Het schrijven was ook resultaat van een uitdaging: Paulhan had plagend opgemerkt dat vrouwen geen erotische romans konden schrijven. Aury wist dat Paulhan was geïnteresseerd in literair sadomasochisme, omdat hij aan Sade een kritische studie had gewijd.

In haar romantische opzet slaagde ze volkomen: de verhouding met Paulhan duurde tot diens dood in 1968. Aury schreef *Histoire d’O* niet met de gedachte dat de roman ook gepubliceerd zou worden. Het was Paulhan die daartoe besloot. In de jaren zestig verschenen van ‘Réage’ nog twee korte teksten die een soort vervolg op *Histoire d’O* vormen: *Une fille amoureuse* en *Retour à Roissy*. Verder heeft ze, onder welke naam dan ook, voor zover bekend geen fictie geschreven.

Veertig jaar is een kleine kring van ingewijden erin geslaagd het geheim ‘Pauline Réage’ te bewaren: uitgever Jean-Jacques Pauvert, de schrijfster Régine Desorges die het interview-boek *O m’a dit* maakte, de Franse minister van justitie die eind jaren vijftig de beëindiging van strafvervolgning verordonneerde en nog een paar mensen. Misschien dat het uiterlijk van Aury hielp het mysterie te bewaren. Haar enigszins stijve, ingetogen voorkomen wekte niet de suggestie van liederlijke seks. *Histoire d’O* was dan ook geenszins de autobiografie van een vrouw die ervaring had met een geheim sm-genootschap – een van

de vele speculaties die in de loop der jaren de ronde deden. Volgens Aury kwam de basisstructuur van *Histoire d'O* voort uit haar kinderfantasieën.

Het zou evenwel onjuist zijn haar als een seksueel muurbloempje te zien, merkte de biografe die na Aury's dood persoonlijke correspondentie mocht inzien. De auteur bleek haar leven lang intensief erotische betrekkingen met zowel mannen als vrouwen te hebben onderhouden. Van die biseksuele belangstelling draagt *Histoire d'O* de sporen. De figuur van O bleek mede geïnspireerd door Aury's vriendin Janine Aeply, die door haar echtgenoot, de schilder Jean Fautrier, werd gedwongen met andere mannen naar bed te gaan en daarover gemengde gevoelens koesterde.

Het is een sprookje op zich: anonieme auteur schenkt de wereldliteratuur een van de beroemdste romans aller tijden, die bijna zestig jaar na eerste verschijning nog steeds kan opwinden en verontrusten. Zo zie je maar weer dat literatuur en seks met de werkelijke wereld slechts in ver verwijderd verband staan. Ik voorspel dat over honderd jaar *Histoire d'O* nog steeds gelezen wordt, terwijl *Vijftig tinten grijs* vergeten zal zijn.

Raymond van den Boogaard

Voor dit voorwoord is gebruik gemaakt van de volgende bronnen:
Bijster, 1ste jrg., Amsterdam 1969-1970;
Angie David Dominique Aury, Parijs 2006;
Byung-Chul Han Agonie des Eros, Berlijn 2012;
E.L. James Vijftig tinten grijs, (vert.) Amsterdam 2012;
Rob Molin Lieve rebel, Amsterdam 2005;
Jean Paulhan Le bonheur dans l'esclavage. In: *Pauline Réage, Histoire d'O*, Parijs 1954;
Pola Rapoport Écrivain d'O (video), 2004;
John de St. Jorre The unmasking of O. In: *New Yorker* 1-8-1994.

De minnaars van Roissy

De minnaar van O neemt haar op een dag mee uit wandelen naar een buurt waar zij anders nooit komen, parc Montsouris, parc Monceau. Nadat zij in het park hebben gewandeld en naast elkaar aan de rand van een grasveld hebben gezeten, zien zij bij de ingang van het park, op de hoek van een straat waar nooit een taxistandplaats is geweest, een auto met een taximeter. ‘Stap in,’ zegt hij. Zij stapt in. Het is bijna avond, herfst. Zij is gekleed als altijd: schoenen met hoge hakken, een mantelpakje met een plooirok, een zijden blouse, maar geen hoed. Wel lange handschoenen die tot over de mouwen van haar mantelpakje komen. In haar leren tas heeft zij haar papieren, haar poeder en rouge. De taxi zet zich langzaam in beweging, zonder dat de man een woord tegen de chauffeur heeft gezegd. Wel schuift hij links en rechts, en ook achter hen, de gordijntjes voor de ramen. Zij heeft haar handschoenen uitgetrokken, want zij denkt dat hij haar wil kussen of dat zij hem moet strelen. Maar hij zegt: ‘Je zit niet makkelijk. Geef mij je tas.’ Zij geeft hem haar tas die hij buiten haar bereik neerzet. Dan zegt hij: ‘Je hebt ook te veel kleren aan. Maak je jarretels los en rol je kousen op, tot aan je knieën: hier zijn kousenbanden.’ Het kost haar enige moeite want de taxi is sneller gaan rijden en zij is bang dat de chauffeur omkijkt. Eindelijk zijn haar kousen opgerold. Het hindert haar dat haar benen zo bloot en vrij zijn onder de zijde van haar onderjurk. Ook bungelen haar jarretels nu langs haar dij-

en. ‘Knoop je gordeltje los,’ zegt hij, ‘en doe je slipje uit.’ Dat is gemakkelijk: ze hoeft alleen maar, van achteren, het gordeltje los te maken en een beetje overeind te komen. Hij neemt het gordeltje en het slipje in ontvangst, knipt haar tas open en doet ze erin. Dan zegt hij: ‘Ga niet op je rok en je onderjurk zitten. Doe ze omhoog en ga gewoon op de bank zitten.’ De zitting is van leerdoek en zij huivert als haar billen tegen de gladde koude stof plakken. Daarna zegt hij: ‘Doe nu je handschoenen weer aan.’ De taxi rijdt maar door en zij heeft niet de moed te vragen waarom René zich niet verroert en niets meer zegt, en evenmin waarom zij van hem zo onbeweeglijk en sprakeloos moet blijven zitten, zo naakt en blootgesteld, met haar handschoenen aan, in een donkere taxi die naar een onbekende bestemming rijdt. Hij heeft haar niets bevolen noch verboden, maar toch durft zij haar ene been niet over het andere te slaan of haar knieën tegen elkaar aan te drukken. Met haar beide gehandschoende handen zoekt zij steun naast zich op de bank.

‘We zijn er,’ zegt hij plotseling. En ja: de taxi staat stil in een mooie laan, onder een boom – het zijn platanen – voor een klein soort herenhuis, vaag zichtbaar tussen een voor- en achtertuin, een van die kleine herenhuizen zoals je ze in de faubourg Saint-Germain ziet. Zij staan tamelijk ver van de straatlantarens af, het is nog altijd donker in de taxi en buiten regent het. ‘Blijf stil zitten,’ zegt René, ‘vooral stil blijven zitten.’ Hij steekt zijn hand uit naar het kraagje van haar blouse, maakt eerst de strik los, daarna de knoopjes. Zij buigt een beetje voorover, want zij denkt dat hij haar borsten wil strelen. Nee. Hij tast onder haar blouse naar de bandjes van haar bh en snijdt ze met een zakmesje door. Hij ontdoet haar van haar bh. Hij knoopt haar blouse weer dicht en nu zijn haar borsten even vrij en bloot als haar buik en dijen van haar middel tot haar knieën.